CZU: 159.947-057.874 **DOI:** https://doi.org/10.5281/zenodo.7360813

CARACTERISTICI ALE NIVELURILOR DE MANIFESTARE A VOINȚEI LA ELEVI

Oxana PALADI, Tatiana LUNGU
Republica Moldova

Articolul relevă rezultatele unui studiu constatativ, realizat pe un eşantion de elevi din instituţii de învăţământ general din Republica Moldova, care are ca scop evidenţierea nivelurilor de manifestare a voinţei în funcţie de factorii: gen, vârstă şi mediul de proveniență. Punctul de pornire în studierea voinței, care reprezintă unul dintre nivelurile cele mai înalte ale reglajului psihic, cel mai complex şi mai fragil, sunt cercetările ştiinţifice din domeniul psihologiei la nivel naţional şi internaţional, care evidenţiază tot mai strident necesitatea aprofundării studierii acestui proces. În pofida semnificației sale teoretice și practice, problema privind voința la elevi nu și-a găsit încă justificarea științifică corespunzătoare în spațiul nostru sociocultural, fapt ce argumentează problema de cercetare a demersului investigativ.

Cuvinte-cheie: *voinţă, autocontrol volitiv, stăpânire de sine, perseverenţă, încredere în sine, curajul social, iniţierea contactelor sociale.*

CHARACTERISTICS OF THE LEVELS OF EXPRESSION OF WILL IN STUDENTS

The article reveals the results of an ascertaining fact-finding study conducted on a student Sample from General Education Institutions of the Republic of Moldova, which aims to highlight the levels of will manifestation depending on the factors: gender, age and environment of origin. The starting point in will's study, which is one of the highest levels of psychic development, the most complex and fragile one, is the scientific research in the field of psychology at a national and international level, which emphasizes more and more stridently the need of deepening the study of this process. Despite its theoretical and practical significance, the problem of the will of the students has not yet found the proper scientifical evidence. That is what indicates the research's problems with the investigative approach.

Keywords: *will, volitional self-control, self-control, perseverance, self-confidence, social courage, the initiation of social contacts.*

Într-o lume dominată de căutarea succesului profesional și personal, care este legat de o multitudine de factori și circumstanțe, calități, resurse, potențial, relații, comunicare, motivație, autocontrol, astăzi mai mult ca oricând creşte semnificativ importanţa studierii voinței la elevi. Complexitatea problemelor pe care le impune studierea voinței sunt multiple și sunt din ce în ce mai mult semnalate și evidente atât la nivel global, cât și la nivel național. În esență, voința este implicată în toate activitățile umane, pentru că acestea presupun

efort fizic și psihic de o anumită intensitate, sunt dependente de dificultățile ce intervin. Unii cercetători au remarcat că premisele psihologice pentru formarea personalității includ dezvoltarea capacității de a-și stăpâni propriul comportament, autoreglarea, depășirea dificultăților în diferite tipuri de activitate, adică reglarea volitivă. În literatura de specialitate, voința este descrisă ca o formă superioară de autoreglare a comportamentului și activității, bazată pe mobilizarea și direcționarea conștientă, intenționată, deliberată a efortului psihic și fizic, pentru depășirea obstacolelor și realizarea scopului propus [1]. În contextul dat, voința exprimă un mod de organizare funcțională a întregului sistem al personalității şi se formează pe parcursul vieții prin activități și exercitare permanentă de eforturi voluntare de diversă intensitate, conturându-se anumite calități care se manifestă în trăsături de personalitate. Se poate menționa că voinţa este funcţia psihismului, prin care se produce actualizarea şi realizarea intenţiilor, prin organizarea operaţională a acţiunilor şi structurare decizională. Este de remarcat faptul că voința este strâns legată de sistemul motivaţional, conceput ca ansamblul pulsiunilor interne, cu un nivel energetic şi tensional specific, modelat sociocultural, ca declanşator al acţiunii. În aceeași ordine de idei, voinţa, proces psihic apropiat de activitatea motorie, dar şi de caracter, desemnează formele de motricitate plasate sub controlul sistemului vieţii de relaţie, neavând nici caracter reflex, nici automat [2]. Ținând seama de cele expuse, vom considera că voinţa reprezintă capacitatea de decizie liberă şi ferm orientată în direcţia realizării unui scop propus, dincolo de orice fel de obstacole. Se știe faptul că capacitatea acesteia este de a preveni conflictele şi de a reuşi în acţiunile pe care individul şi le-a propus spre realizare.

În ceea ce privește locul voinței în rândul teoriilor psihologice, vom evidenția definiția oferită de P.Mureșan în *Dicționarul enciclopedic de psihologie*, care prezintă voința ca activitate, proces și trăsătură psihică specifică omului, ce cuprinde o mare complexitate de procese psihice, o antrenare intelectuală acționând în jurul unui scop. În *Dicționarul de psihologie*, autorii R.Doron și F.Parrot consideră că voința în uzul curent desemnează uneori o proprietate a caracterului unui individ care se definește prin gradul de forță cu care acesta se străduiește într-o activitate orientată către scop, indiferent de rezistențele și obstacolele care pot interveni („a avea voință") [3].

În accepțiunea autorului В.А. *Иванников*, voința omului se manifestă în acțiunile inițiate pentru efectuarea și realizarea până la sfârșit a acestora, pentru care e insuficient imboldul motivaţional iniţial [4]. Acestea sunt acțiunile care, din cauza conflictului, imboldului ce împiedică înfăptuirea lor, nu pot fi realizate cu succes sau sunt astfel de acțiuni, realizarea cărora impune depășirea unor obstacole dificile.

Pe de altă parte, E.Iliin sugerează că voința este autoconducerea conduitei proprii cu ajutorul conștiinței, care presupune independența unei persoane în luarea deciziei, în inițierea, realizarea și controlul acțiunilor. În acest sens, caracteristica fundamentală a voinței este „Eul". În același timp, J.Kuhl subliniază faptul că voința se diferențiază în două moduri de bază: *de autoreglare,* care reprezintă capacitatea de a genera și menține obiective și comportamente congruente cu sine prin integrarea diferitelor informații, dorințe și nevoi și *de autocontrol*, care presupune capacitatea de a urmări scopuri prin inhibarea subsistemelor incongruente [5]. În altă ordine de idei, P.Ricceur a introdus termenul mai general de voliţie, care include fenomenele de „dorinţă" (executarea unei acţiuni depinde de factori pe care agentul nu-i poate controla), de „ordin" (executarea acţiunii depinde de un subiect căruia agentul îi recunoaşte autoritatea) şi de „intenţie volitivă" (executarea acţiunii depinde de un singur agent) [5].

De menționat este că, la subiectul dat, potrivit concepțiilor lui A.H. Леонтьев, pe de o parte, comportamentele unei specii sunt organizate în activităţi orientate spre finalităţi de supravieţuire (reproducere, nutriţie, protecţie de pericol), iar, pe de altă parte, acţiunile umane constituie ansambluri de comportamente articulate cu un scop conştient, al căror raport cu finalităţile speciei este mediat de structurile de interacţiune socială [7].

Totodată, cercetările arată că slăbiciunea voinței, dificultatea de concentrare a atenţiei voluntare, lipsa de perseverenţă şi tenacitate sunt sursele unor frecvente erori şi eşecuri în rezolvarea oricărui tip de probleme. Astfel, potrivit concepției lui R.Baumeister și a colaboratorilor săi, majoritatea problemelor personale și sociale sunt centrate pe eșecul autocontrolului [7]. După T.A. Фалькович, eficiența maximă a autocontrolului constă în câteva elemente esențiale: scop bine definit, modul şi consecutivitatea îndeplinirii sarcinilor, efectuarea exercițiilor speciale care presupune dezvoltarea abilităților de control, asimilarea acțiunilor și strategiilor de reglementare a acestora.

Din cele expuse, vom consemna că întregul proces al formării și dezvoltării voinței depinde de situațiile externe, de natura și caracterul sarcinilor și solicitărilor cărora persoana trebuie să le facă față și de particularitățile individuale (tipul de sistem nervos, stabilitate emoțională, tipul de deschidere, temperament, particularități ale motivației). Prin urmare, voința este mobilizată întotdeauna de o motivație suficient de puternică, dar dacă influxul nervos este deficitar, voința este, în consecință, afectată. Cea mai mare parte a înfrângerilor voinței sunt consecinţa unei valori prea mici a forței nervoase. Fermitatea voinței, persistența cu care este susținută și intensitatea dorințelor însoțitoare reprezintă condițiile esențiale pentru obținerea unei eficiențe maxime, deși cea mai importantă dintre aceste condiții rămâne a fi persistența efortului depus. În

contextul celor enunțate, educarea voinței trebuie să pună accentul pe câteva elemente-cheie: întărirea motivației, sublinierea importanței scopului și încurajarea elevului. De asemenea, voința se dezvoltă numai prin atragerea elevului în diverse acțiuni care necesită efort voluntar. Astfel, Popescu-Neveanu (1997) subliniază că dacă elevul este ajutat să înfrângă greutățile și să aiba succese, el va aborda acțiunile similare cu mai multă încredere în sine și cu mai multă perseverență.

În scopul cercetării sferei volitive la elevi au fost valorificate următoarele metode: *Autoaprecierea voinței* (autor E.B. Руденский) și *Chestionarul de diagnosticare a autocontrolului volitiv*, elaborat de către A.B. Зверькова și E.B. Эйдман.

Eșantionul de cercetare a fost format din 304 elevi cu vârsta cuprinsă între 13 şi19 ani, elevi ai claselor a 7-a, a 8-a, a 9-a, a 10-a, a 11-a, a 12-a.

Precum am menționat, pentru determinarea nivelului de autoapreciere a voinței la elevi a fost administrat Chestionarul *Autoaprecierea voinţei* (E.B. Руденский). Rezultatele sunt prezentate grafic în Figura 1.

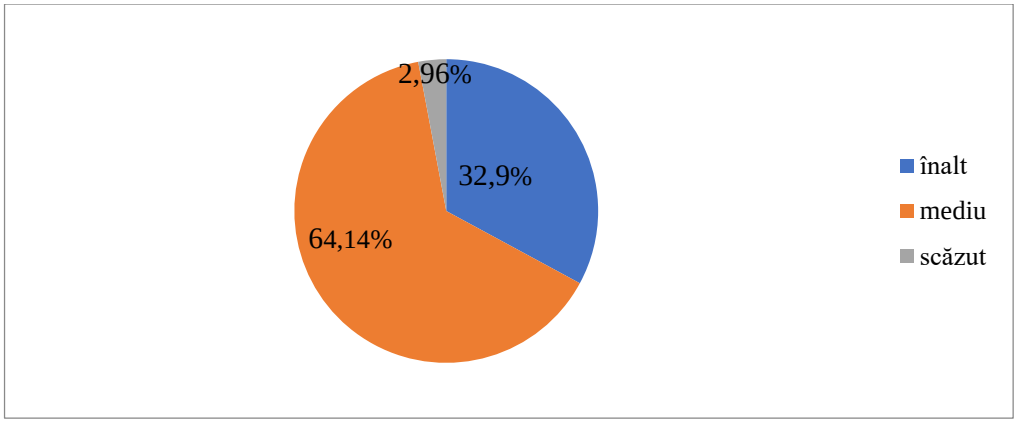

Figura 1. Distribuţia rezultatelor privind nivelul autoaprecierii voinței la elevi

Rezultatele obținute ne permit sr consemnrm cr la elevi se atestă toate cele trei niveluri de voință: 32,9% dintre elevi prezintă un nivel înalt al autoaprecierii voinței; 64,14% manifestă nivel mediu al autoaprecierii voinței și 2,96 % dintre elevi indică un nivel scăzut al autoaprecierii voinței.

Demersul experimental a fost orientat și spre identificarea diferențelor de gen în manifestarea voinței la elevi, rezultatele fiind reprezentate grafic în Figura 2.

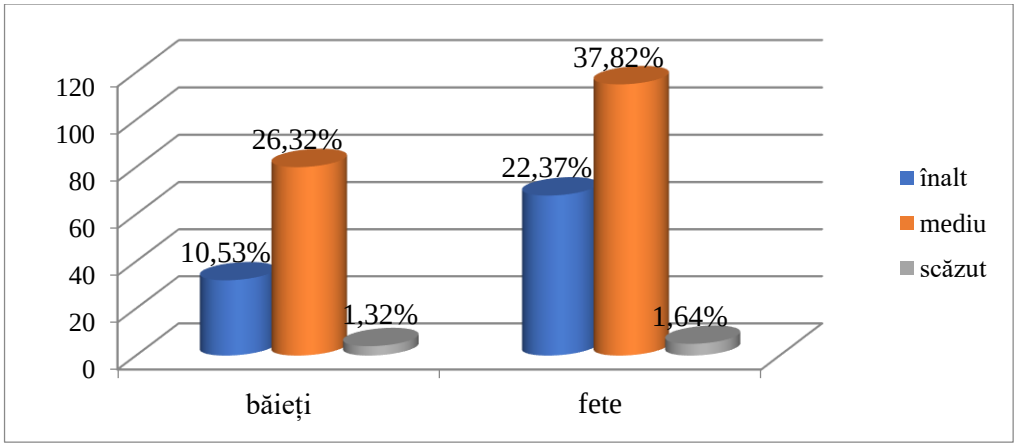
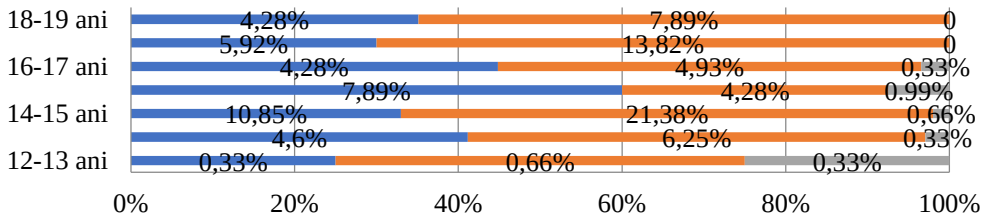

Figura 2. Distribuția rezultatelor privind nivelul autoaprecierii voinței la elevi în funcție de gen

În conformitate cu distribuția de frecvențe (Figura 2), vom menționa că băieții și fetele prezintă procente diferite pentru nivelurile de autoapreciere a voinței. Băieții atestă următoarele frecvențe: 10,53% – manifestă nivel înalt; 26,32% – au un nivel mediu, iar 1,32% – prezintă un nivel scăzut. Pentru fete înregistrăm următorul tablou de frecvențe: 22,37% – prezintă un nivel înalt; 37,82% – atestă un nivel mediu, iar 1,64 % – denotă un nivel scăzut de autoapreciere a voinței. Rezultatele obținute permit să constatăm prevalența nivelului scăzut de autoapreciere a voinței în rândul fetelor comparativ cu băieții.

Studiul nostru a cuprins și evidențierea diferențelor de vârstă în manifestarea voinței la elevi în funcție de vârstă. Frecvențele pentru nivelurile voinței la elevii cu vârstele cuprinse între 12 şi19 ani, le putem urmări în Figura 3.

	12-13 ani	13-14 ani	14-15 ani	15-16 ani	16-17 ani	17-18 ani	18-19 ani
înalt	1	14	33	24	13	18	13
mediu	2	19	65	13	15	42	24
scăzut	1	1	2	3	1	0	0

Figura 3. Distribuția rezultatelor privind nivelul autoaprecierii voinței la elevi în funcție de vârstă

Analiza comparativă a frecvențelor pentru nivelurile autoaprecierii voinței indică următoarele: un nivel scăzut de autoapreciere a voinței se evidențiază cel mai pregnant în rândul elevilor cu vârstele cuprinse între 12 şi 17 ani după cum urmează: 0,33 % elevi cu vârsta între 12 şi 13 ani, 0,33% elevi de 13-14 ani, 0,66% elevi de 14-15 ani; 0,99% elevi cu vârsta între 15 şi 16 ani și, respectiv, 0,33% elevi de 16-17 ani. Nivelul mediu de autoapreciere a voinței atinge cote mai mari la elevii de 14-15 ani, și anume: 21,38% și, respectiv, cei de 17-18 ani, care indică valoarea de 13,82%, în comparaţie cu elevii de 13-14 ani (6,25%) și cei de 16-17 ani (4,93%). Pentru nivelul înalt al autoaprecierii voinței putem remarca următoarele rezultate: 10,85% dintre elevii de 14-15 ani; 7,89% dintre elevii cu vârsta de 15-16 ani; 5,92%; dintre elevii cu vârsta de 17-18 ani; 4,28% din elevii de 18-19 ani, iar 4,6% dintre elevii cu vârsta de 13-14 ani.

Vom prezenta în continuare rezultatele obținute de către subiecții experimentați la *Chestionarul de diagnosticare a autocontrolului volitiv* (А.В. Зверькова și Е.В. Эйдман).

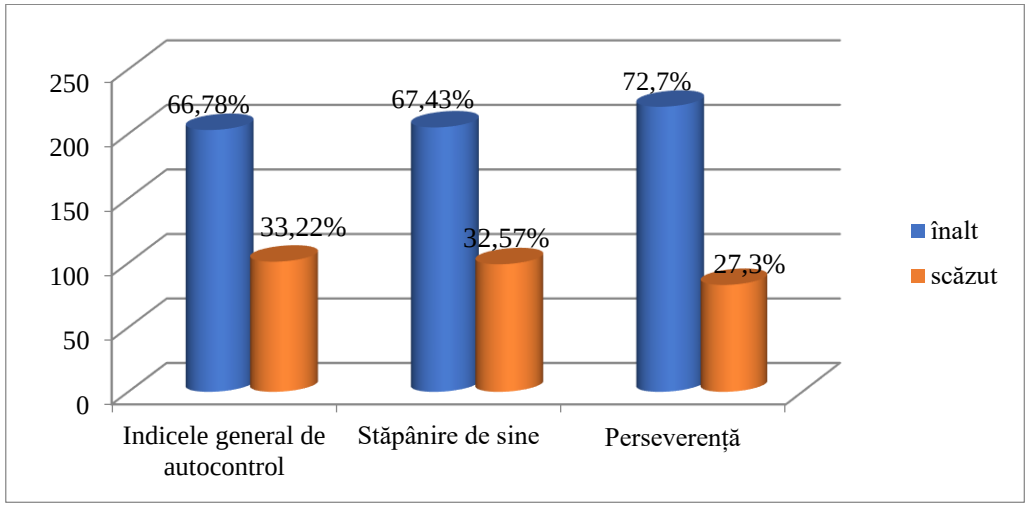

Figura 4. Distribuţia rezultatelor privind nivelul *indicelui autocontrolului volitiv* la elevi

Conform distribuției rezultatelor din Figura 4, obținute la scala *Indicele autocontrolului volitiv* vom evidenția următoarele: 33,22% dintre elevi au un nivel scăzut, iar 66,78% dintre subiecți manifestă un nivel înalt al indicelului general de autocontrol. În general, autocontrolul are legătură cu abilitatea unei persoane de a-şi regla propriul mod de funcţionare în plan cognitiv, emoţional şi comportamental. De altfel, elevii care au un nivel mai ridicat al autocontrolului pot obţine rezultate mai bune la învăţătură decât copiii care au un nivel mai scăzut pentru acest factor. Totodată, este cunoscut faptul că, în preadolescenţă, elevii cu un bun autocontrol sunt mai puţin înclinaţi spre

comportamente de risc (consum de droguri, alcool, promiscuitate sexuală, violenţă), respectiv este mult mai mic riscul să abandoneze şcoala.

Rezultatele prezentate la scala *stăpânirea de sine* permit să constatăm că 32,57% din numărul total de subiecți manifestă un nivel scăzut şi 67,43% dintre elevi prezintă un nivel înalt al stăpânirii de sine. Datele la scala *Perseverență* denotă faptul că 27,30% din numărul total de subiecți atestă un nivel scăzut de perseverență, iar 72,40% dintre subiecți manifestă un nivel înalt pentru această scală.

Demersul investigațional a cuprins evidențierea diferențelor de gen în manifestarea indicelului de autocontrol volitiv. Frecvențele elevilor pentru dimensiunile indicate sunt prezentate în Tabelul 1.

Tabelul 1. Distribuţia rezultatelor privind nivelul indicelui general de autocontrol al elevilor în funcție de gen

Nr. crt.	Dimensiuni/ factori	Fete		Băieți	
		înalt	scăzut	înalt	scăzut
1.	Indicele general control volitiv	37,5%	24,34%	29,28%	8,88%
2.	Stăpânire de sine	39,8%	23,03%	28,95%	8,22%
3.	Perseverență	41,45%	20,07%	30,92%	7,56%

Datele obținute denotă faptul cr subiecții de gen feminin comparativ cu subiecții de gen masculin au înregistrat medii mai scăzute la toți trei factori: *indicele general de control volitiv, Stăpânire de sine* și *Perseverență*. Prin urmare, conform rezultatelor prezentate în Tabelul 1, putem puncta următoarele tendințe: cele mai mici frecvențe sunt caracteristice pentru nivelul scăzut al indicelului general de autocontrol (24,34% fete și 8,88% băieți). Pentru nivelul înalt al indicelului general de autocontrol frecvența cea mai ridicată este caracteristică fetelor (37,5%), spre deosebire de băieți (29,28%).

De asemenea, analiza frecvențelor prezentate la factorul *Stăpânire de sine* permite să observăm că nivelul scăzut prevalează la fete (23,03%), comparativ cu băieții care prezintă 8,22%. Pentru nivelul înalt de *Stăpânire de sine* evidențiem că frecvența cea mai mare este caracteristică fetelor (39,8%) comparativ cu 28,95% la băieți. La factorul *Perseverență* constatăm următoarele rezultate: 7,56% dintre băieți și 20,07% dintre fete prezintă un nivel scăzut de perseverență. Cei mai mulți subiecți, 41,45% fete şi 30,92% băieți, prezintă un nivel înalt de perseverență.

În **concluzie** subliniem faptul că voința în calitate de proces psihic reglator are funcţia şi rolul de organizare conştientă şi autoreglatoare a activismului, orientată spre lichidarea dificultăţilor şi obstacolelor interne şi externe. În

configurația psihologică a personalității surprindem următoarele trăsături distinctive ale voinței: scopul propus – constant, precum și efortul specific, calificat ca voluntar, comportamental pentru învingerea obstacolelor ce se interpun în vederea realizării scopurilor. În pofida semnificației sale teoretice și practice, problema privind voința la elevi nu și-a găsit încă justificarea științifică corespunzătoare în spațiul nostru sociocultural. În această ordine de idei, se constată vădit necesitatea abordării compexe a fenomenului voinței, a componentelor lui, precum și a relației acestuia cu alte fenomene. Rezultatele obținute în cadrul cercetării inițiate vor contribui la facilitarea înțelegerii conceptului de voință, la stabilirea particularităților psihosociale importante fenomenului dat.

Referințe:

1. JUDE, I. *Psihologie școlară și optim educaţional*. Bucureşti: Editura Didactică și Pedagogică. 362 p. ISBN 973-30-2175-X.
2. JAGOT, P.C. *Puterea voinței. Cum să acționăm asupra noastră, asupra altora și a destinului*. București: Orfeu, 2000. 164 p. ISBN: 973-98438-1-6.
3. DORON, R., PAROT, F. *Dicționar de psihologie*. București: Humanitas, 2006. 886 p. ISBN 973-50-1164-6.
4. ИВАННИКОВ, В.А. *Психологические механизмы волевой регуляции*. Москва: Питер, 2006. 208 с. ISBN 5-469-01400-2.
5. IROFTE, L. Voința la preadolescenți. În: *Probleme actuale ale științelor umaniste. Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor.* Vol. XV, partea a II-a. Chișinău: UPS I. Creangă, 2016, p.59-63. ISBN 978-9975-46-237-2.
6. ЛЕОНТЬЕВ, А.Н. Воля. В: *Вестник Московского университета*. Серия 14. „Психология", 1993, № 2. с.3-14. ISBN 2309-9852.
7. BAUMEISTER, R., TIERNEY, J. *Voința. Cum să-ți descoperi cea mai mare putere interioară*. Piteşti: Paralela 45, 2012. 304 p. ISBN 978-973-47-1529-9.

Date despre autori:

Oxana PALADI, doctor în psihologie, conferențiar universitar, Departamentul Psihologie, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

E-mail: oxana.paladi@usm.md

ORCID: 0000-0002-6391-5035

Tatiana LUNGU, doctorandă, Școala Doctorală Științe Sociale și ale Educației, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

E-mail: tatianalunguion77@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7334-0079